

PISA

Platforma pentru Inițiative
de Securitate și Apărare

FUNȚIONALITATEA LIMBII OFICIALE CA FACTOR AL CONSOLIDĂRII SOCIETĂȚII CIVILE >>>

Marin BUTUC,
conferențiar cercetător,
Director al Școlii Doctorale „Științe militare și de securitate națională”,
Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”

Limba națională a unui popor, cu statut oficial, reprezintă un instrument al țării de solidarizare și consolidare a întregii societăți pe segmentele politic, economic, social și cultural. Acest fapt constituie o legitate bine cunoscută la nivel internațional, o tendință firească a statelor de a-și promova limba oficială, prin implicarea instituțiilor de stat, astfel încât să devină în societate un veritabil mijloc de comunicare, inclusiv interetnică, să fie un factor al consolidării, în baza normelor de drept internațional privind folosirea limbilor, precum și prevederile din „Carta Europeană a limbilor regionale sau minoritare”.

În Republica Moldova, cu regret, problema funcționării limbii oficiale este una similară cu cea din mai toate statele post-sovietice, cu o competiție nemotivată și, pe alocuri, inegală cu limba rusă. Doar că în țara noastră mai este supusă și unui război al denumirilor, ceea ce presupune că nu doar e îngrădită funcționalitatea plenară a acesteia, în special, în raioanele de est ale Republicii Moldova, dar mai e și ținta unui război asimetric, cunoscut la noi și ca „războiul lingvistic” sau „războiul glotonimic”.

Pledoaria oamenilor de știință din Republica Moldova privind legalizarea denumirii științifice a limbii noastre – limba română va anula, bineînțeles, multe dintre motivele discordiei din societate, doar în situația unei convingătoare informări a societății, în acest sens.

Politicul nu trebuie să domine adevărul științific – constituie o axiomă și un principiu de etică profesională, pentru orice cercetător. Denumirea de „limbă moldovenească” ar părea la prima vedere o greșeală științifică naivă, dar nu este deloc așa. Acest război glotonimic, constituie parte a unui război hibrid, deoarece reprezintă interesul grupurilor politice, care doresc menținerea acestui subiect în sfera politicului și nicidecum în sfera firescului adevăr științific, fiindcă numai în contextul politicului acest subiect asigură polarizarea societății și, astfel, anumite garanții ale accederii la putere.

Glotonimul de „limbă moldovenească” ca element al războiului asimetric rusesc din Republica Moldova își are o istorie îndelungată, ce și-a început oficializarea încă din secolul al XIX-lea.

După anexarea în 1812 a Basarabiei, Rusia țaristă inițiază în forță politica de deznaționalizare a populației autohtone și de izolare a acestui teritoriu de restul spațiului de cultură și civilizație românească, fiindcă izolarea culturală și lingvistică a poporului vorbitor de română asigura, la cea vreme, facilitarea politicilor de deznaționalizare și asimilare ale Rusiei țariste, aplicate în perioada din 1812-1918.

În acest context istoric, este impus glotonimul „limba moldovenească”, ca o strategie lingvistică a guvernului țarist, ce avea drept scop final remodelarea subdialectului moldovenesc și apropierea lui de limbile slave. Din această perioadă începe inculcarea forțată a ideii existenței unei „limbi moldovenești” diferită de cea română. Esența strategiei subversive e simplă: un popor mic cu o limbă calificată „neprestigioasă” nu rezistă în fața limbii oficiale a întregului imperiu. Aplicabilitatea acestei strategii o atestăm mai ales în preajma și după Unirea Principatelor de la 1859, sub Alexandru Ioan Cuza; strategie ce a fost menită să neutralizeze orice aspirație în acest sens.

Teoria celor două limbi se reinstaurează pe aceleași baze și în 1924 odată cu formarea RASSM, la comanda directă a lui I. Stalin, care urmărea același scop - dezintegrarea lingvistică și națională din cadrul culturii de limbă română. Kremlinul își atinge idealul și la 28 iunie 1940 și încă o dată în primăvara anului 1944 [3, p.76].

Funcționalitatea acestei strategii antinaționale, dar și dorința de asimilare a poporului românofon, a determinat și conducerea sovietică să o mențină și promoveze. Drept rezultat, la Recensământul populației din fosta URSS (1 ianuarie 1989), atestăm un număr de 130000 de moldoveni ce nu-și cunoșteau limba maternă, deși proveneau din familii naționale [3, p. 90].

Situația corespundea politicii de asimilare în toate republicile autonome și unionale, unde din cele aproximativ 130 de limbi „egale în drepturi” aveau scrisul propriu numai 66, iar predarea în școlile primare se efectua doar în 39 de limbi. Logică ar fi întrebarea: ce s-a întâmplat cu celelalte 91 de limbi? Acestea pur și simplu au fost scoase din uz, au fost asimilate și au dispărut [3, p.74].

Obiectivul evident al ideologilor sovietici a fost valabil și pentru româna vorbită din RSSM, pentru care pregătise o întreagă campanie de denaturare a acesteia, ca într-un final să se creeze la nivelul conștiinței naționale percepția că limba denumită „moldovenească” este limba unui popor mic cu o limbă mică și nedezvoltată, neprestigioasă și incapabilă de a fi utilizată în diverse domenii de activitate.

În virtutea acestui statut neonorabil promovat ca narativă în mediul social și cel academic, înșiși vorbitorii își abandonau propria limbă în favoarea celei ruse. În perioada sovietică, inventarea unei „limbi moldovenești” separate de limba română au determinat și publicarea unei prime gramatici plătuite a acestei limbi, elaborate de către un oarecare Leonid Madan. Cazul creării false a unei limbi în scopul delimitării unui popor dintr-un context cultural mult mai mare este reprezentat și de fabricarea altor limbi sovietice: limba carelo-fină, și nu cu denumirea corectă de „finlandeză”; limba tadjică, și nu iraniană modernă etc [1, p.140].

Deși rădăcina cuvântului „moldovenesc” face parte din contextul și câmpul semantic al valorilor noastre naționale, a fost în istorie, cu regret, eticheta unei propagande antinaționale și antilingvistice. Actualmente, având în vedere calificările istorice, mai rămâne a fi o valabilă armă politică de dezbinare a societății Republicii Moldova.

Caracterul dezbinătoriu și condamnat al acestei teorii false, ca parte a unei strategii hibride, deține subsecvent următoarele particularități de esență:

- În lumina conținutului propagandistic istoric, prezența în contextul legislației naționale a glotonimului de „limbă moldovenească” semnifică resemnarea cu neadevărul istoric, cât și acceptarea ruperii Republicii Moldova dintr-un context cultural, civilizațional mult mai mare, al întregului spațiu de limbă și cultură română, ceea ce ne face mai vulnerabili în contextul unei deznaționalizări, condiționează renunțarea la limba maternă în favoarea rusei, determină o inegală competiție cu limba rusă, dar și facilitarea politicilor de asimilare (exemplul vorbitorilor de limbă română din regiunea transnistreană este unul concludent, în acest sens);
- În contextul analizei retrospective, falsa teorie propagandistică conține o multitudine de elemente și particularități alăturate arbitrar, cum ar fi: nefireasca haină a alfabetului chirilic; aberanta teorie a apartenenței limbii noastre din familia limbilor est-slave și formarea limbii române în contextul evoluției limbii ruse [5, p.52]; remodelarea subdialectului moldovenesc, în texte precum: „Nu oamini grăiesc după vr'o gramaticî anumitî, dar gramatica s'alcătuiești după vorba oamenilor... „cât mai ușor și mai înțăleasî di masli largi” [1, p. 138]; apropierea terminologiei de limba slavă; împrumuturi masive din rusă și ucraineană; falsa teorie a caracterului nedezvoltat și neprestigios al limbii noastre; o limbă pretins săracă, fără terminologii și limbaje funcționale, limbă în care nu poți face științe fundamentale [2, p.88]; categorisirea aberantă a valorilor în contextul întregii culturi de limbă română (selecție de scriitori, savanți, tradiții ș.a.);
- Teoria falsă a „limbii moldovenești” deosebită de limba română, care nu va fi agreată niciodată de mediul național academic, dar și internațional, pe motiv că denumirea unui subdialect al limbii române din cele 5 (muntenesc, moldovenesc, maramureșean, crișean și bănățean) nu poate avea statut de limbă, măcar pentru faptul că nu are nici formă scrisă, adică nu există ca atare. În acest sens, glotonimul „limba moldovenească” a fost respins de către cei mai renumiți experți și filologi romaniști din Europa

Occidentală (C. Tagliavini, E. Coseriu, V. Rusu, Gh. Mihăilă ș.a.), Rusia (R. Budagov, S. Bernștein, Rajmund Piotrowski ș.a.), Ucraina (S. Semcinski, Gh. Jernovei, G. Bostan, ș.a.), R. Moldova (N. Corlăteanu, S. Berejan, I. Ețcu, T. Cotelnic, V. Melnic, A. Eremia, N. Mățcaș, I. Dumeniuk, Al. Dârul ș.a.), Canada și din alte țări [2, p. 86].

- Întreaga comunitate științifică s-a pronunțat de mai multe ori în chestiunea denumirii corecte a limbii, cerând ca Articolul 13 din Constituție să fie redenumit în conformitate cu adevărul științific (în special în 1994 și 1996). Antagonia dintre mediul academic și anumite forțe politice este un vădit factor dezbinatoriu la nivelul societății, pe generații, categorii sociale cu studii superioare și fără; această realitate va fi valorificată și mai departe în scopuri subversive de către actori politici cu interese loiale Federației Ruse;
- Prezența glotonimului de „limbă moldovenească” îi dezorientează pe alolingvi, vorbitori ai altor limbi ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova; prin denumirea de „limbă română” ei percep o limbă europeană, din familia limbilor romanice, cu aproape 30 de milioane de vorbitori în lume [3, p.87], pe când denumirea de „limbă moldovenească” derutează percepția acesteia la nivel de funcție socială și o deplasează într-un context al politicului.
- Prezența acestui glotonim, ca parte a unei ideologii de stat (consemnată în acte normative) cu un vădit conținut perimat și fals, ne postează într-o situație neonorabilă în raport cu centrele științifice internaționale, care cunosc denumirea de „limbă română” autorizată științific la nivel internațional;
- Termenul constituie o expresie a clară a aflării Republicii Moldova în zona de influență politică și economică a Rusiei.

În concluzie, analizând apariția și instaurarea glotonimului de „limbă moldovenească”, constatăm utilizarea acestuia în scopuri dezbinatorii, dar și ca un vădit element al condiționării politicilor de asimilare a populației românofone de pe teritoriul Republicii Moldova (cazul regiunii transnistrene). Acest termen a reprezintă un element al unei doctrine istorice depășite, ce a conținut o ideologie antinațională, o politică de deznaționalizare și de menținere a poporului la un nivel scăzut de dezvoltare intelectuală și spirituală. Incorectitudinea utilizării unui atare glotonim nu ține doar de distorsionarea „nevinovată” a unui adevăr științific, dar mai degrabă de o strategie subversivă, asimetrică, ce dispune de direcții subsecvente, utilizate în vederea dezbinării poporului apartenent culturii și civilizației de limbă română, cu atribuirea ulterioară a unor narative false, care au condiționat istoric asimilarea lingvistică a vorbitorilor de română, dar și condiționează menținerea unei speranțe a Federației Ruse, prin implicarea exponenților politicilor rusești activi în Republica Moldova, de a implementa vreodată plenar strategiile relaționate acestui glotonim fals, ca ultima reminiscență nominală a politicii de deznaționalizare țariste și sovietice.

[1] Bahnaru V., *Filologia și istoria sovietică moldovenească – diversiune științifică cu suport ideologic și geopolitic*, în Rev. ACADEMOS Nr 2 (41) 2016, p.135-143;

[2] Ciobanu A., *Nici un stat cu adevărat suveran nu e predispus să permită unei etnii minoritare să-și declare limba sa drept limbă de comunicare interetnică*. În Rev. Limba Română, nr. 7-8, anul XIV, Chișinău, 2004;

[3] Ciobanu A., *Reflecții lingvistice*, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2009, 340 p.;

[4] Purice M., *Legislația lingvistică și condițiile însușirii limbii române de către alolingvi*. În Rev. Limba Română, nr. 6-10, anul XIII, Chișinău, 2003, p. 80-85;

[5] Ковалевская Е.Г., *История русского литературного языка*, Москва, 1978, 384 с.

[6] Магда Е., *Гибридная агрессия России: уроки для Европы*, Киев, 2017, 282 с.